

296855 - حکم ناسزا گفتن یا لعنت فرستادن به اوضاع و شرایط

سوال

لعنت کردن یا بد گفتن به شرایط چه حکمی دارد؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

از ابوهریره - رضی الله عنه - روایت است که رسول الله - صلی الله علیه وسلم - فرمودند: **الله عزوجل می‌فرماید: فرزند آدم مرا آزار می‌دهد، دهر را ناسزا می‌گوید حال آنکه دهر (زمانه) منم، امر به دست من است و شب و روز را می‌گردانم** به روایت بخاری (۴۸۲۶) و مسلم (۲۲۴۶) و در روایت مسلم آمده که: **زمانه را بد نگوئید، زیرا زمانه همان خداوند است.**

ابن عبدالبر - رحمه الله - می‌گوید:

رسول الله - صلی الله علیه وسلم - می‌فرماید: **دهر (زمانه) را بد نگوئید:** که با شما چنین می‌کند زیرا اگر فاعل را بد بگوئید بدگویی شما بر الله - عز وجل - واقع می‌شود چرا که او فاعل همه آن و فاعل اشیاء است و چیزی نیست مگر آنکه الله علی عظیم بخواهد» (الاستذکار: ۲۷ / ۳۱۰).

بنابراین علت نهی از دشنام دادن به زمانه این است که لازمه دشنام دادن یکی از این دو امر است:

یا اینکه معتقد است زمانه‌ای که به آن دشنام می‌گوید ذاتا قدرت نفع رساندن و زیان زدن دارد، که در این صورت به خداوند شرک ورزیده و زمانه را شریک او در سود و زیان قرار داده است.

و یا معتقد است که زمانه و خوشی‌ها و ناخوشی‌های آن همه از تقدیر الله متعال است که در این صورت دارد به خداوند ناسزا می‌گوید؛ زیرا الله خالق همه این‌هاست.

ابن قیم - رحمه الله - می‌گوید:

«دشنام دهنده به زمانه ناگزیر یکی از این دو است: یا به الله دشنام می‌دهد یا به او شرک می‌ورزد.

اگر معتقد باشد که خود دهر و زمانه همراه با الله فاعل است، او مشرک است. و اگر معتقد باشد که تنها الله فاعل است و

او به فاعل ناسزا می‌گوید، پس در حقیقت الله را ناسزا گفته است» (زاد المعاد: ۲/ ۳۲۴).

با نگاه به این علت، نهی همچنین دشنام دادن به شرایط و اوضاع را شامل می‌شود، زیرا اینها نیز از تقدیر پروردگار تعالی است و خود به خود قدرت نفع و زیان ندارد؛ بنابراین دشنام دادن به آن لازمه‌اش این است که دشنام دهنده معتقد باشد که اینها در ذات خود در زیان رساندن موثر باشند که در این صورت مرتکب شرک شده است و بخشی از ویژگی‌های خداوندی را به شرایط و اوضاع اعطا کرده است.

اما اگر دشنام دهنده و نفرین کننده معتقد باشد که این اوضاع از تصریف و تدبیر خداوند و تقدیر اوست، در این حال او با این کارش به خداوند ناسزا می‌گوید.

هر دو مورد فوق برای عقیدهٔ مسلمان خطرناک است و جایز نیست مسلمان از روی قصد چنین بگوید؛ اما اگر چنین حرفی از دهانش پرید باید فوراً از آن توبه کند و خداوند را از شرک یا از گمان ظلم و ستم پاک بدارد.

او باید در هنگام مصیبت به آنکه مستحق ناسزا نیست بد نگوید، بلکه به آداب شرع پایبند بماند که التزام به صبر و ذکر پروردگار است، مانند آنکه بگوید: **اَنَا لِلَّهِ وَأَنَا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ** چنانکه پروردگار متعال می‌فرماید:

الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ (۱۵۶) أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ [بقره: ۱۵۶ - ۱۵۷]

(کسانی که چون مصیبتی به آنان برسد می‌گویند ما از آن الله هستیم و به سوی او باز می‌گردیم (۱۵۶) بر آنان درودها و رحمتی از پروردگارشان [است] و آنان هدایت شدگانند).

یا بگوید: **قَدَّرَ اللَّهُ وَمَا شَاءَ فَعَلَ** (الله تقدیر نموده و او هر چه بخواهد می‌کند).

از ابوهریره - رضی الله عنه - روایت است که رسول الله - صلی الله علیه وسلم - فرمودند: «مومن قوی بهتر و نزد الله محبوب‌تر از مومن ضعیف است و در هر کدام خیر است. بر آنچه به سود تو است حریص باش و از الله یاری بخواه و اظهار ناتوانی نکن و اگر مصیبتی به تو رسید نگو اگر چنین کرده بودم چنان می‌شد بلکه بگو: تقدیر الله بود و هر چه بخواهد می‌کند، زیرا **اگر** در را برای کار شیطان می‌گشاید» به روایت مسلم (۲۶۶۴).

برای توضیح بیشتر به پاسخ سوال (9571) و (8621) مراجعه نمایید.

والله اعلم